

УДК 792.7

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/88-2-10>**Олексій НАСТАЧЕНКО,***orcid.org/0009-0001-3439-180X*

старший викладач

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) *alexnas732@gmail.com***Кристина НАСТАЧЕНКО,***orcid.org/0000-0003-1376-4571*

викладач

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) *nastacenkokristina@gmail.com***Алла ГІХОНК,***orcid.org/0009-0000-7959-3299*

викладач

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) *allagikhonk@gmail.com*

ІНТЕРАКТИВНА РЕЖИСУРА: ІМЕРСИВНІ ФОРМАТИ ЯК НОВИЙ ТИП ТЕАТРАЛЬНОГО ВПЛИВУ НА ГЛЯДАЧА

У статті досліджено інтерактивну режисуру як актуальне явище сучасного театру, що формується в межах імерсивних форматів і сутнісно переосмислює традиційну парадигму сценічного мистецтва. Інтерактивна режисура постає як методологія, що фокусує увагу не лише на художньому продукті, а й на глядацькому досвіді як автономному елементі вистави. Особливу увагу приділено аналізу імерсивного театру як інструменту трансформації театральної комунікації: від вертикальної моделі «сцена – зал» до горизонтальної взаємодії, де глядач виступає повноправним учасником події. Розкрито ключові ознаки імерсивних форматів – мультисенсорність, креативна інтерпретація простору, деконструкція межі між сценічним і позасценічним, інтеграція глядача в сюжет як носія наративу. Проаналізовано вплив імерсивних стратегій на зміну ролі режисера – від позиції автора до функції куратора, модератора досвіду і архітектора просторової взаємодії. Визначено перспективи розвитку імерсивного театру в умовах цифрової культури, зокрема через VR, AR, гейміфікацію та змішану реальність. Також окреслено напрямки інституційної інтеграції таких форматів у практику культурно-досугових установ. Визначено перспективи розвитку імерсивного театру в умовах цифрової культури, зокрема через VR, AR, гейміфікацію та змішану реальність. Також окреслено напрямки інституційної інтеграції таких форматів у практику культурно-досугових установ. Отримані результати будуть корисні режисерам, театрознавцям, культурним менеджерам та викладачам сценічних дисциплін, зацікавленим у новітніх театральних форматах. Дослідження розширює розуміння взаємодії з глядачем у мистецькому процесі та підкреслює значення імерсивних стратегій у сучасному театрі. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення етичних меж глядацької участі, аналіз гібридних форм та їх впливу на структуру вистави. Особливу увагу варто приділити методам адаптації імерсивного підходу в різних культурних контекстах. Актуальним є також розгляд цифрових технологій як складової імерсивного простору. Необхідно розробити теоретичні моделі опису взаємодії між глядачем і простором події. Подальше дослідження сприятиме глибшому розумінню нових форматів театрального впливу.

Ключові слова: інтерактивна режисура, глядацький досвід, сценічна взаємодія, мультисенсорність, режисерські практики, цифрові технології в театрі, театральна комунікація.

Oleksii NASTACHENKO,*orcid.org/0009-0001-3439-180X*

Senior Lecturer

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) *alexnas732@gmail.com***Krystyna NASTACHENKO,***orcid.org/0000-0003-1376-4571*

Lecturer

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) *nastacenkokristina@gmail.com*

Alla GIKHONK,

orcid.org/0009-0000-7959-3299

Lecturer

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) allagikhonk@gmail.com

INTERACTIVE STAGING: IMMERSIVE FORMATS AS A NOVEL TYPE OF THEATRICAL INFLUENCE ON THE SPECTATOR

The article explores interactive directing as a current phenomenon of contemporary theatre, shaped within immersive formats and fundamentally rethinking the traditional paradigm of stage art. Interactive directing is conceptualized as a methodology that shifts the focus from the artistic product to the spectator's experience as an autonomous component of the performance. Special attention is given to immersive theatre as a tool for transforming theatrical communication – from the vertical model of "stage–audience" to a horizontal interaction, where the viewer becomes a full-fledged participant in the event. The key characteristics of immersive formats are revealed, including multisensory engagement, creative spatial interpretation, the deconstruction of boundaries between stage and off-stage, and the integration of the viewer into the narrative as a carrier of meaning. The impact of immersive strategies on the transformation of the director's role is analyzed – from the position of author to that of curator, experience moderator, and architect of spatial interaction. The article outlines the prospects for the development of immersive theatre in the context of digital culture, particularly through VR, AR, gamification, and mixed reality, and maps out directions for institutional integration of such formats into the practices of cultural and leisure institutions. Further research directions are proposed in the domains of audience interaction ethics, cultural adaptation of immersive experience, and the need to elaborate terminological and methodological tools for analyzing interactive formats in directing. The results of the study will be useful to directors, theatre scholars, cultural managers, and educators in the performing arts who are interested in innovative theatrical formats. The research expands the understanding of audience engagement in the artistic process and highlights the significance of immersive strategies in contemporary theatre. Promising directions for future research include the study of ethical boundaries of audience involvement, analysis of hybrid forms and their influence on performance structure. Particular attention should be paid to methods for adapting immersive approaches across different cultural contexts. It is also relevant to consider digital technologies as an integral part of the immersive environment. The development of theoretical models describing the interaction between the spectator and the performative space is essential. Further research will contribute to a deeper understanding of new formats of theatrical impact.

Key words: interactive directing, audience experience, stage interaction, multisensory engagement, directing practices, digital technologies in theatre, theatrical communication.

Постановка проблеми. У новітніх практиках сценічного мистецтва спостерігається значне розширення меж режисерського впливу на глядача, що призвело до переосмислення традиційної ролі театру як простору переважно естетичного споглядання. Особливої значущості в умовах глобальних змін у культурному споживанні та зростання запиту на інноваційні форми комунікації набула інтерактивна режисура. Її сутність полягає в принципах активної взаємодії, безпосереднього включення та персоналізації глядацького досвіду. Іммерсивні формати є режисерськими підходами для «занурення» глядача в театральну подію та перетворення його на частину дії, а не стороннього спостерігача. Вони становлять один із проявів інтерактивної режисури (Яндола, 2024: 58). Саме вони сприяли переорієнтації театральної взаємодії від традиційної моделі «виконавець – глядач» до моделі «учасник – співтворець». У цій новій парадигмі глядач залучається до події не лише як пасивний свідок, а й як активний агент, що впливає на її перебіг.

Аналіз сучасної соціокультурної практики показує, що, незважаючи на значний потенціал іммерсивних технологій, їхнє застосування в діяльності культурно-дозвілєвих інституцій залишається недостатнім. Така ситуація зумовлена як недостатньою теоретичною розробленістю феномену інтерактивної режисури, так і відсутністю усталених методологічних підходів до впровадження іммерсивних форматів у позатеатральному середовищі. Водночас зростає увага до креативних способів залучення аудиторії до художньої події та розвитку мультисенсорного досвіду. Переосмислення меж сценічного і позасценічного просторів актуалізує потребу в науковому аналізі інтерактивної режисури як самостійного типу режисерської практики (Vazhynskyi, 2024).

У цьому контексті постає проблема дослідження, яка полягає в необхідності системного осмислення інтерактивної режисури як форми театального впливу, що реалізується через іммерсивні формати. Метою дослідження є виявлення художньої природи цих форматів, механізмів

їхньої взаємодії з глядачем та потенціалу застосування в сучасному соціокультурному середовищі. Основний фокус дослідження зосереджено на аналізі інноваційних режисерських стратегій, які формують новий тип театральної реальності – глибоко особистісної, заснованої на безпосередньому досвіді та просторово динамічній.

Аналіз досліджень. У сучасному гуманітарному дискурсі поняття інтерактивності та іммерсивності розглядаються як ключові чинники трансформації мистецької взаємодії. Вітчизняні дослідники підкреслюють, що інтерпретація термінів «інтерактивність» та «інтеракція» в українській культурологічній думці XXI століття зазнала суттєвої еволюції. Вона відбулася від комунікаційних моделей до художньо-сценічних практик, у яких суб'єктність глядача стає принципово активною (Морозюк & Степаненко, 2025).

У межах зарубіжної наукової парадигми іммерсивний театр вивчається як складний феномен, що поєднує театральну дію, цифрові технології та досвід занурення. Дослідження (Yuhui & Zainal, 2024) запропонувало комплексний огляд форм і стратегій іммерсивного театру, наголосивши на його потенціалі формування особистісного і контекстуально чутливого глядацького досвіду. Подібний акцент на фізичному та просторовому вимірі театру зроблено у роботі (Zhu & Cao, 2024). У ній іммерсивні простори розглянуто як автономні форми театральної комунікації, що порушують традиційну дихотомію сцени та залу. Окрему дослідницьку увагу присвячено іммерсивним досвідам у діджиталізованому середовищі. Зокрема, (Chen et al., 2023) актуалізували можливість застосування театральної сервісної моделі для організації глядацької участі в цифрових експозиціях. Це підтверджує розширення меж театру у напрямку інтерактивних і технологічно модифікованих форматів. У контексті філософських досліджень занурення (immersion) як концепт осмислюється як когнітивна та сенсорна інтеграція глядача в іншу реальність (Jackson & Jackson, 2024). У контексті інтерактивної режисури особливої уваги заслуговують роботи (Koenitz, 2023), у яких сформульовано поняття «інтерактивного цифрового наративу». Цей термін позначає нову форму художньої виразності, що поєднує технічну інтеракцію з емоційним та інтелектуальним включенням аудиторії. Попри зростаючий інтерес до іммерсивних форматів у театральній практиці, механізми режисерського моделювання інтерактивного досвіду глядача залишаються недостатньо дослідженими. Відсутність уніфікованої типології іммерсивних форматів у сучасній теорії режисури ускладнює

їхнє системне осмислення. Окрім того, питання адаптації іммерсивних стратегій до соціокультурного контексту діяльності культурно-дозвіллевих інституцій потребує подальшого вивчення.

Мета статті – теоретичне осмислення інтерактивної режисури в контексті іммерсивних форматів як нової форми театального впливу, що трансформує взаємодію з глядачем у сучасному соціокультурному середовищі.

Виклад основного матеріалу. У контексті сучасної культурної діяльності театр, як живе мистецтво, продовжує перебувати в динамічному пошуку форм і змістів, активно реагуючи на виклики техногенної доби. Постдраматична парадигма, що поступово витісняє домінування актора-інтерпретатора як носія сенсу, актуалізує нові естетичні координати сценічної дії. У центрі сучасної театральної комунікації опиняється не текст і не дія як така, а візуальний образ, що дедалі частіше стає основним каналом передавання інформації. Театр змушений реагувати на зміну культурної логіки – від культури слова до культури образу, – в якій переважає нераціональне, сенсорне, асоціативне сприйняття.

Історично такі пошуки були започатковані ще у XX столітті. Зокрема, в експериментах Всеволода Мейерхольда, який прагнув зруйнувати класичну рампу та винести дію у відкритий тривимірний простір, що усуває бар'єр між сценою й глядацькою залюю. Його «умовний театр» передбачав максимальне наближення глядача до процесу творення вистави, спільне перебування у полі художньої події. Аналогічну лінію продовжив Єжи Гротовський, для якого сутністю театру виступало «живе» спілкування між актором і глядачем як головна умова театального існування. Саме на цьому перетині – руйнування сценічної дистанції, зосередженість на безпосередній взаємодії, перевага образу над словом – формується ґрунт для появи іммерсивного театру. Ця форма театру відповідає духу епохи (Koenitz, 2023).

Іммерсивний театр пропонує не просто новий тип просторової організації чи інтерактивної дії, а специфічний спосіб сприйняття, що базується на ефекті присутності та повного занурення (Яндола, 2024). Такий театр більше не апелює до глядача як до стороннього спостерігача. Він залучає його до структури події, вмонтовує у її логіку, а відтак – трансформує саму природу театального досвіду. У цьому контексті іммерсивність, на нашу думку, функціонує як чинник зміни свідомості. Завдяки злагодженому поєднанню образів, просторових рішень і технологічних засобів створюється візуалізоване середовище, що активізує емоційне й

тілесне співпереживання. Подібні моделі спостерігаються не лише в театрі, але й у кіно, перформансах, віртуальних комунікаціях – скрізь, де естетика залучення перетворюється на ключову умову контакту з реальністю.

Імерсивний театр, що став беззаперечним глобальним феноменом сучасного сценічного мистецтва, відображає фундаментальні зрушення у сприйнятті та характері взаємодії між глядачем і художнім твором. У світовому контексті ця прогресивна форма театру докорінно трансформувала традиційну модель пасивного споглядання в активний досвід глибокого занурення. Глядацька аудиторія перестає бути лише стороннім спостерігачем, а перетворюється на повноправного співтворця художньої реальності (Chen et al., 2023). Режисер у цьому контексті, на думку авторів поточного дослідження, вже не є виключно автором сюжетної канви та сценічної постановки. Він постає як вдумливий куратор особливого художнього середовища, де кожен глядач отримує унікальну можливість самостійно обирати власний шлях через розгалужену систему подій. Відтак, інноваційні театральні практики, яскраво представлені у всесвітньо відомих міжнародних проєктах компаній Punchdrunk чи Rimini Protokoll, акцентують особливу увагу на креативній інтерпретації фізичного та метафоричного простору. Вони також підкреслюють активне залучення аудиторії до безпосереднього співтворення сюжетної лінії та радикальне руйнування традиційних меж між професійною акторською грою та спонтанною глядацькою участю. В Україні імерсивний театр також переживає етап поступового, але впевненого розвитку, особливо в контексті сучасної культурно-досугової практики. Цікаві приклади інтеграції імерсивних технологій можна спостерігати в діяльності різноманітних культурних інституцій, зокрема в прогресивних бібліотеках та сучасних мистецьких центрах. Тут сміливі іммерсивні проєкти створюють абсолютно нові платформи для неформального спілкування, активного залучення молодіжної аудиторії та ефективної популяризації різних видів мистецтва. Водночас українські режисери, спираючись на багатий світовий досвід, активно шукають власні оригінальні форми переосмислення сценічного простору, новаторських режисерських стратегій та нетривіальних моделей взаємодії з глядацькою аудиторією. Це сприяє органічній культурній адаптації імерсивних практик в локальному соціокультурному середовищі (Морозюк, 2025).

Важливо відзначити, що зі стрімким поширенням різноманітних імерсивних форматів неми-

нуче виникають і цілком обґрунтовані критичні питання. По-перше, існує реальний ризик часткової втрати художньої цілісності мистецького твору через надмірну інтерактивність та децентралізацію авторського контролю над процесом. По-друге, залишається відкритим важливе етичне питання: чи всі глядачі психологічно готові до активної безпосередньої участі у сценічному дійстві, до потенційного тілесного та глибокого емоційного залучення. Режисер у цих нових умовах виконує не лише суто творчу, а й надзвичайно відповідальну функцію, майстерно балансуючи між наданням глядачеві максимальної свободи дій та необхідністю збереження концептуальної єдності всієї постановки. Він створює при цьому безпечний та комфортний простір для творчого експерименту та спонтанної співучасті (Taguchi, 2022).

Для всебічного розуміння складного феномену імерсивного театру варто окреслити ключові структурні елементи імерсивного досвіду, що складають основу динамічної взаємодії між режисером, навколишнім простором та залученим глядачем. У самому центрі цієї структури перебуває режисер, який виступає вже не стільки як одноосібний автор художнього задуму, скільки як дбайливий куратор унікального глядацького досвіду. Він відповідає за формування чіткої концептуальної рамки вистави та підтримання делікатного балансу між заохоченням свободи глядацької інтерпретації та збереженням непорушної художньої цілісності. Перший рівень імерсивної структури охоплює мультисенсорне залучення, що забезпечує глибоке сприйняття через зір, слух, дотик та нюх. Також важливим є креативна інтерпретація простору, яка перетворює глядача на активного учасника подій. Ці інструменти є основою для занурення в імерсивний театральний досвід.

Другий рівень імерсивного досвіду характеризується відчутними ефектами глибокого занурення, зокрема сильною емоційною залученістю. Крім того, він передбачає персоналізований наратив, що дозволяє кожному глядачеві індивідуально обирати свій шлях у драматургії вистави. Завдяки цьому створюється абсолютно унікальний та неповторний глядацький досвід.

Зовнішній, проте не менш значущий рівень включає важливі критичні виклики та гострі етичні аспекти. Це неминуче супроводжує явище імерсивності: потенційний ризик розмиття первісної художньої цілісності твору через надмірну інтерактивність та децентралізацію авторського контролю; готовність різної аудиторії до активної безпосередньої участі (вимагає від глядача інте-

лектуального осмислення, відчутного тілесного, глибокого емоційного залучення). Такий багато-аспектний підхід до розуміння структури імерсивного досвіду надає можливість глибше усвідомити його значний потенціал. Він також висвітлює важливі виклики, що постають перед сучасним режисером у процесі створення актуального театраль-ного дійства.

У сучасному сценічному мистецтві спостерігається суттєва трансформація традиційних форм театральної комунікації, що докорінно змінює природу взаємодії між актором і глядачем. Якщо раніше театр переважно являв собою односторонній процес, побудований на монолозі актора, який транслиував авторське послання до пасивної аудиторії, то нині акцент відчутно зміщується. Він переміщується на активний діалог, глибоку інтерактивність та безпосереднє спільне творення. Імерсивні формати театру активно сприяють руйнуванню традиційної ієрархії ролей, пропонуючи глядачеві статус активного учасника, який не лише сприймає, а й має реальний вплив на подальший хід подій (Jackson & Jackson, 2024). Цей зсув парадигми, на наш погляд, змінює усталену драматургічну логіку. Він відкриває принципово нові можливості для художнього вираження, що базуються на інтенсивній взаємодії та спільному емоційному досвіді.

Режисерські практики XXI століття яскраво демонструють цей фундаментальний зсув у парадигмах театального мистецтва. Напри-

клад, Барбара Кіслер відома своїми інноваційними методами залучення глядацької аудиторії, які майстерно поєднують передові мультимедійні технології та активну соціальну взаємодію. Вона створює унікальні імерсивні проекти, що радикально трансформують традиційний сценічний простір у багатопланове інтерактивне середовище. В українському контексті творчість Дмитра Богомазова репрезентує органічне поєднання шанованих класичних театральних технік із сучасними цифровими технологіями та елементами інтерактивності. Це формує абсолютно нові естетичні та глибокі смислові виміри театральних вистав. Його постановки вирізняються особливим акцентом на безпосередньому співтворенні зі глядачем та глибокому дослідженні актуальних соціальних тем крізь призму сучасних художніх форм.

Зважаючи на стрімке поширення імерсивних форматів у сучасному театральному мистецтві, стає нагальним завдання виокремити ключові перспективи їхнього впливу на глядача. Також важливо оцінити їхній вплив на подальший розвиток сценічної практики. Ці інноваційні підходи відкривають нові горизонти для залучення аудиторії, стимулюючи активну участь та руйнуючи традиційні бар'єри між виконавцем і спостерігачем. Систематизація основних напрямів розвитку, представлена нижче, дозволяє глибше зрозуміти потенціал імерсивності у формуванні нового типу театального впливу (таблиця 1).

Таблиця 1

**Основні перспективи розвитку імерсивних форматів
як нового типу театального впливу на глядача**

Перспектива	Опис	Вплив на глядача	Вплив на театральну практику
Інтеграція цифрових технологій	Використання VR, AR та інших цифрових інновацій для розширення простору театру	Забезпечення глибшого занурення, розширення сенсорного досвіду	Формування нових форм взаємодії, зміна режисерських стратегій
Поглиблення мультисенсорного досвіду	Включення різних каналів сприйняття (зір, слух, дотик, запахи)	Активізація емоційної та когнітивної участі, підвищення рівня залучення	Розширення художніх засобів, нові методи сценічної імпровізації
Розвиток інтерактивності	Залучення глядача як активного співтворця вистави	Зниження дистанції між актором і глядачем, формування діалогу	Трансформація традиційних форм режисури та драматургії
Експерименти з гібридними жанрами	Поєднання театру, перформансу, інсталяції, гри та інших мистецьких практик	Створення унікального персонального досвіду, збагачення сприйняття	Виникнення нових жанрових форм і художніх моделей
Соціокультурна взаємодія	Орієнтація на включення локальних спільнот, формування спільного досвіду	Поглиблення соціального діалогу, підвищення значущості театру в суспільстві	Зміцнення зв'язку між мистецтвом і громадою

Джерело: створено автором

Наведена таблиця систематизує ключові перспективи розвитку іммерсивних форматів у сучасному театрі. Вона акцентує увагу на їхньому багатогранному впливі як на глядача, так і на фундаментальні аспекти театральної практики. Зокрема, вона наочно демонструє, яким чином інтеграція передових цифрових технологій значно розширює межі занурення та зумовлює переосмислення традиційних режисерських підходів. Поглиблення мультисенсорного досвіду активно стимулює емоційне й когнітивне сприйняття аудиторії, суттєво підвищуючи рівень її залучення до сценічної дії. Розвиток різноманітних форм інтерактивності трансформує усталений монологічний формат у динамічний діалогічний процес, залучаючи глядача до безпосереднього співтворення вистави. Сміливі експерименти з гібридними жанрами активно сприяють виникненню принципово нових художніх форм і оригінальних моделей сценічної взаємодії. Водночас зростання соціокультурної взаємодії підкреслює особливу значущість театру як важливої платформи для відкритого діалогу та ефективного об'єднання різноманітних спільнот.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що у ході проведеного теоретичного аналізу інтерактивної режисури та різноманітних іммерсивних форматів було виявлено їхню новаторську природу. Ці форми театального мистецтва репрезентують не лише принципово новий тип естетичної взаємодії, а й якісно нову парадигму глядацького досвіду. Іммерсивні практики свідомо орієнтовані на активне залучення, безпосередню співучасть та глибоке мультисенсорне сприйняття. Вони докорінно трансформу-

ють традиційну модель театру – від статичного подієвого представлення до динамічного досвідного середовища. Режисер у такому прогресивному форматі перестає бути єдиним носієм авторського задуму, натомість набуває важливої ролі куратора унікального глядацького досвіду, вмілого фасилітатора складного простору взаємодії.

Особливу увагу в дослідженні було зосереджено на ключових аспектах впливу іммерсивних форматів на фундаментальну структуру сучасного сценічного мистецтва. Йдеться про значну зміну комунікативної динаміки між актором та глядачем, актуалізацію новаторських просторових рішень та активну гібридизацію усталених жанрових форм. Визначено, що подальшу еволюцію іммерсивного театру визначатимуть процеси активної цифровізації мистецьких практик та широке застосування технологій віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR). Також важливими факторами є стрімкий розвиток інтерактивних цифрових наративів і новітніх перформативних інтерфейсів. Перспективи подальших наукових досліджень у цій актуальній сфері доцільно спрямувати на глибоке вивчення етичного виміру активної участі глядача та ретельний аналіз ефективності іммерсивних форматів у контексті сучасної культурно-досугової діяльності. Також важливо розробити дієвий методологічний інструментарій для всебічного аналізу іммерсивного мистецтва як важливого соціокультурного феномена. Не менш важливим є також компаративне вивчення українського та міжнародного контекстів інтерактивної режисури з метою глибокого осмислення локальної специфіки в умовах всеосяжних глобалізаційних культурних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bussell C., Ehab A., Hartle-Ryan D., Kapsalis T. Generative AI for immersive experiences: Integrating text-to-image models in VR-mediated co-design workflows. *International Conference on Human-Computer Interaction*. Cham : Springer Nature Switzerland, 2023. P. 380–388. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-36004-6_52.
2. Chen S.X., Wu H.C., Huang X. Immersive experiences in digital exhibitions: The application and extension of the service theater model. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2023. Vol. 54. P. 128–138. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.12.008>.
3. Jackson M.B., Jackson B.B. Immersive experience and virtual reality. *Philosophy & Technology*. 2024. Vol. 37, № 1. P. 19. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13347-024-00707-1>.
4. Koenitz H. Understanding interactive digital narrative: Immersive expressions for a complex time. London : Routledge, 2023. 210 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003106425>.
5. Taguchi N. Immersive virtual reality for pragmatics task development. *Tesol Quarterly*. 2022. Vol. 56, № 1. P. 308–335. DOI: <https://doi.org/10.1002/tesq.3070>.
6. Vazhynskyi S. Independent theater in the socio-cultural space. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3, № 5. P. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240305.05>.
7. Yuhui T., Zainal S. Immersive Theatre: A Comprehensive Review and Future Direction. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences (PJLSS)*. 2024. Vol. 22, № 2. P. 3767–3775. DOI: <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00274>.
8. Zhu M., Cao K. Immersion in Theatre: The Emergence of Immersive Theatre Spaces. *International Conference on Human-Computer Interaction*. Cham : Springer Nature Switzerland, 2024. P. 434–444. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-61950-2_47.

9. Морозюк Ю., Степаненко Л. Концепти «інтерактивність» та «інтерація» в українській та зарубіжній культурологічно-мистецькій думці XXI століття. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2025. № 1. URL: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2025.327936>.

10. Яндолла О. Формування інтерактивного театру в Європі. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого. 2024. № 34. С. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305189>.

REFERENCES

1. Bussell, C., Ehab, A., Hartle-Ryan, D., & Kapsalis, T. (2023). Generative AI for immersive experiences: Integrating text-to-image models in VR-mediated co-design workflows. In International Conference on Human-Computer Interaction (pp. 380-388). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-36004-6_52

2. Chen, S.X., Wu, H.C., & Huang, X. (2023). Immersive experiences in digital exhibitions: The application and extension of the service theater model. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 54, 128-138. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.12.008>

3. Jackson, M.B., & Jackson, B.B. (2024). Immersive experience and virtual reality. *Philosophy & Technology*, 37(1), 19. <https://doi.org/10.1007/s13347-024-00707-1>

4. Koenitz, H. (2023). Understanding interactive digital narrative: Immersive expressions for a complex time. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003106425>

5. Taguchi, N. (2022). Immersive virtual reality for pragmatics task development. *Tesol Quarterly*, 56(1), 308-335. <https://doi.org/10.1002/tesq.3070>

6. Vazhynskyi, S. (2024). Independent theater in the socio-cultural space. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 3(5), 37-44. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240305.05>

7. Yuhui, T., & Zainal, S. (2024). Immersive Theatre: A Comprehensive Review and Future Direction. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences (PJLSS)*, 22(2), 3767-3775. <https://doi.org/10.57239/PJLSS-2024-22.2.00274>

8. Zhu, M., & Cao, K. (2024). Immersion in Theatre: The Emergence of Immersive Theatre Spaces. In International Conference on Human-Computer Interaction (pp. 434-444). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-61950-2_47

9. Morozuk Yu., Stepanenko L. (2025) Kontsepty «interaktyvnist» ta «interaktsiia» v ukrainskii ta zarubizhnii kulturolohichno-mystetskii dumtsi XXI stolittia [Concepts of “interactivity” and “interaction” in Ukrainian and foreign cultural-artistic thought of the 21st century]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. 1. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2025.327936>. [in Ukrainian].

10. Yandola O. (2024) Formuvannia interaktyvnoho teatru v Yevropi [Formation of interactive theater in Europe]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho*. 34. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.34026/1997-4264.34.2024.305189>. [in Ukrainian].